

Andrzej Miciński *

DLUGOOKRESOWE TENDENCJE W ŚWIATOWYM SPOŻYCIU TEKSTYLIÓW

Zagadnienia wstępne

Syntetycznym miernikiem wielkości spożycia i produkcji tekstyliów a także zmian potencjału przemysłu tekstylnego w danym kraju, regionie czy w świecie jest spożycie włókien tekstylnych. Jest to wskaźnik uniwersalny - daje możliwość przeprowadzania różnorodnych porównań w czasie bądź pomiędzy krajami czy regionami, umożliwia agregowanie danych. Analizując zmiany wielkości spożycia każdego z podstawowych włókien tekstylnych wnioskować można o zmianie ich udziału w spożyciu włókien ogółem, czyli - innymi słowy - o spadku bądź wzroście ich roli w światowym (także regionalnym czy krajowym) bilansie włókien tekstylnych. Badanie poziomu spożycia włókien (ogółem i w przeliczeniu na 1 mieszkańca) pozwala także wnioskować o poziomie rozwoju przemysłu tekstylnego.

Aby uniknąć nieporozumień należy odróżnić pojęcia "finalne spożycie włókien tekstylnych" i "spożycie produkcyjne". Spożycie finalne odzwierciedla faktyczne spożycie włókien w formie wyrobów tekstylnych przez mieszkańców danego obszaru geograficznego - uwzględnia więc także saldo wymiany z zagranicą w tej dziedzinie. Spożycie produkcyjne natomiast to miernik ilości włókien tekstylnych przetworzonych w przemyśle włókienniczym badanego kraju czy regionu (miernik taki wierniej oddaje potencjał - bądź

* Mgr, starszy asystent w Katedrze Handlu Zagranicznego UŁ.

jego wykorzystanie - przemysłu). W przypadku badań globalnych (światowych) różnice pomiędzy omówionymi wskaźnikami nie są istotne, gdyż dotyczą tylko strat w procesie produkcji. Wprawdzie - z racji uniwersalności i syntetycznego charakteru - wielkość spożycia włókien dostarcza tylko wstępne dane, które w bardziej szczegółowych badaniach muszą być uzupełnione wieloma dodatkowymi informacjami, jednak w badaniach porównawczych i ogólnych prognozach dotyczących wyrobów tekstylnych jest wskaźnikiem praktycznie niezastąpionym.

W światowym spożyciu włókien tekstylnych widoczny jest od początku lat sześćdziesiątych wyraźny trend wzrostowy. Przeciętne roczne tempo wzrostu spożycia w latach 1960-1973 wynosiło 4%. Dane tab. 1, obrazujące wielkość światowego spożycia włókien tekstylnych w latach 1955-1975, świadczą o tym, że wzrost spożycia objął wszystkie podstawowe włókna, chociaż różnice w dynamice zmian spożycia poszczególnych włókien są wyraźne. Trend wzrostowy spożycia trwał do roku 1974, kiedy to po raz pierwszy na przestrzeni dwudziestolecia nastąpił spadek ogólnego spożycia włókien tekstylnych. Szybki wzrost konsumpcji tekstyliów w poprzedzającym ten rok dwudziestolecie był wynikiem zwiększenia się dochodów (bądź ich części przeznaczonej na zakup tej grupy wyrobów), a także wolniejszego wzrostu cen tekstyliów od cen innych towarów konsumpcyjnych. Zjawiskom tym towarzyszyła znaczna rozbudowa mocy produkcyjnych światowego przemysłu tekstylnego.

Od połowy 1974 r. popyt na wyroby tekstylne - a także na niektóre grupy włókien - gwałtownie spadł, co pociągnęło za sobą załamanie dobrej dotychczas koniunktury na światowym rynku tekstyliów i włókien tekstylnych. Ów spadek popytu oraz jego skutki w postaci obniżenia aktywności przemysłu tekstylno-odzieżowego były następstwem gwałtownych perturbacji obserwowanych w latach 1973 i 1974 w gospodarce świata kapitalistycznego, określanych mianem kryzysu energetycznego i surowcowego. Wprawdzie już w roku 1976 konsumpcja włókien tekstylnych w świecie zaczęła ponownie wzrastać, lecz nadal była wyraźnie niższa od rekordowego poziomu z roku 1973. Długoterminowe prognozy przewidują pod koniec lat siedemdziesiątych powrót do obserwowanego wcześniej trwałego trendu wzrostu konsumpcji tekstyliów, jednakże tempo wzrostu spożycia ma być w przyszłości wyraźnie niższe niż w dwudziestolecie 1955-1974.

T a b e l a 1

Światowe spożycie podstawowych włókien tekstylnych
w latach 1955-1975 (w tys. t)

Rok	Spożycie włókien tekstylnych				
	bawełna	wełna	włókna celulozowe	włókna syntetyczne	razem
1955	8 765	1 226	2 282	297	12 570
1960	10 300	1 495	2 600	702	15 097
1965	11 000	1 473	3 324	2 046	17 843
1966	11 219	1 539	3 338	2 479	18 575
1967	11 333	1 463	3 305	2 865	18 966
1968	11 435	1 564	3 531	3 778	20 308
1969	11 536	1 601	3 565	4 390	21 082
1970	11 800	1 570	3 425	4 760	21 555
1971	12 289	1 640	3 484	5 800	23 213
1972	12 732	1 714	3 596	6 683	24 725
1973	13 081	1 006	3 690	8 001	26 378
1974	13 039	1 542	3 531	7 763	25 875
1975	12 000	1 600	2 965	7 365	23 930

Ź r ó d ł o: "Textil-Wirtschaft" 1971, nr 22; Per Caput Fibre Consumption, FAO, Rome 1973, 1974, 1976; "Industrie Textile" 1977; "Modern Textiles" 1976.

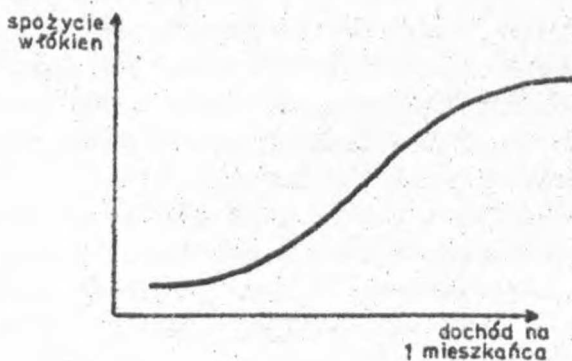
W prognozowaniu ogólne wielkości spożycia włókien tekstylnych (w ujęciu krajowym, regionalnym bądź globalnym) bierze się najczęściej pod uwagę - jako zmienne objaśniające - poziom spożycia włókien na jednego mieszkańca i jego przewidywane zmiany oraz prognozowane zmiany liczby ludności. Jako górne ograniczenie trzeba przyjąć wielkość produkcji surowców.

Rozważania demograficzne nie są przedmiotem artykułu. W centrum zainteresowania leżą natomiast zależności rządzące wielkością spożycia włókien tekstylnych - rzecz jasna w formie określonych wyrobów - w przeliczeniu na statystycznego mieszkańca. Do głównych czynników wpływających na jego wielkość zaliczyć należy:

- 1) wysokość dochodu przypadającego na jednego mieszkańca (jako miernik stopy życiowej),
- 2) geograficzne i demograficzne cechy społeczeństwa (wiek, struktura płci, obyczaje itp.).

- 3) klimat,
- 4) stopień rozwoju przemysłowego (czynnik w znacznym stopniu determinujący styl życia),
- 5) relacje pomiędzy cenami tekstyliów a cenami innych wyrobów konsumpcyjnych.

Silną zależność pomiędzy wysokością dochodu na jednego mieszkańca a wielkością spożycia włókien tekstylnych na głowę ilustruje tab. 2, w której wybrane kraje świata uszeregowano według malejącego poziomu dochodu narodowego na głowę. Jednokierunkowa zależność jest tu wyraźnie dostrzegalna zwłaszcza pomiędzy poziomem dochodu a wielkością finalnego spożycia włókien. Znacznie słabsza zależność występuje pomiędzy dochodem a wielkością spożycia produkcyjnego w przeliczeniu na statystycznego mieszkańca, chociaż i tutaj można doszukać się podobnej tendencji. Istnieje także oparty na badaniach pogląd, że dochodowa elastyczność spożycia włókien (chodzi tu o spożycie finalne) jest niemal stała i najczęściej niższa co do wartości w krajach bądź o bardzo niskim, bądź też o bardzo wysokim poziomie rozwoju (mierzonym poziomem dochodu na głowę), podczas gdy w krajach będących w okresie szybkiej industrializacji elastyczność ta wyraźnie wzrasta. Krzywa zmian spożycia włókien tekstylnych na jednego mieszkańca w zależności od poziomu dochodu na głowę przedstawiona została na rys. 1.

Rys. 1

Najszybszy wzrost spożycia tekstyliów ma miejsce w krajach (regionach) o średnim poziomie dochodu narodowego na głowę, gdzie

Tabela 2

Dochód narodowy oraz finalne i produkcyjne spożycie włókien tekstylnych na 1 mieszkańca w wybranych krajach świata (dane za 1974 r.)

Kraj	Dochód narodowy (GDP) na głowę (w dol. USA)	Finalne spożycie włókien tekstylnych na głowę (w %)	Produkcyjne spożycie włókien tekstylnych na głowę (w kg)	Różnica (3-4)
Kanada	6 755	20,4	11,4	9,0
USA	6 639	22,2	21,8	0,4
Australia	6 470	23,8	9,9	13,9
RFN	6 139	18,4	14,3	4,1
Francja	5 037	13,6	13,0	0,6
Japonia	4 130	14,5	17,2	-2,7
NRD	3 430 ^a	21,9	23,6	-1,7
W. Brytania	3 420	14,9	13,4	1,5
Czechosłowacja	3 220 ^a	16,4	18,7	-1,7
Włochy	2 754	11,0	12,4	-1,4
Hiszpania	2 472	9,4	10,4	-1,0
ZSRR	2 300 ^a	13,4	13,1	0,3
Polska	2 170 ^b	11,7	12,5	-0,8
Argentyna	1 988	7,9	8,2	-0,3
Meksyk	1 120	5,1	6,0	-0,9
Brazylia	1 017	4,8	5,5	-0,7
Turcja	769	8,0	9,2	-1,2
Indie	144	2,1	2,5	-0,4

^a Na podstawie World Bank Atlas (por. też: B. Wojciechowski, Handel zagraniczny, a dochód narodowy Polski, Warszawa 1978).

^b Źródło: Statistical Yearbook 1977, United Nations, New York 1978; Per Caput Fiber Consumption, FAO, Rome 1976.

szybko na ogół zwiększająca się konsumpcja pozwala na coraz pełniejsze zaspokojenie potrzeb niższego rzędu, do których zalicza się między innymi potrzeby dotyczące ubrania. W krajach najwyżej rozwiniętych, w których - generalnie biorąc - potrzeby te są w wysokim stopniu zaspokojone, wzrost popytu na tekstylia jest w

dużej mierze wynikiem zaspokajania potrzeb wyższego rzędu (występujący wzrost popytu dotyczy tylko niektórych segmentów rynku - np. odzieży czasu wolnego czy tekstyliów do gospodarstwa domowego). Stąd też nie reaguje on już tak silnie na zmiany dochodu.

Tendencje zmian spożycia włókien tekstylnych
ogółem i na jednego mieszkańca w świecie i w regionach

W przewidywaniach globalnego spożycia włókien tekstylnych do końca wieku przeważa pogląd, iż będzie ono nadal wzrastać, chociaż tempo wzrostu spożycia powinno ulec obniżeniu. Występują przy tym różnice zdań w odniesieniu do wartości tempa wzrostu. Przykładowo - według przewidywań amerykańskiego ośrodka prognostycznego Predicasts¹ tempo wzrostu światowego spożycia włókien tekstylnych wyniesie w dziesięciolecie 1975-1985 3,5% średniorocznie w porównaniu z czteroprocentowym tempem obserwowanym w okresie 1960-1975. Według ocen firmy Farbwerke Hoechst AG (por. tab. 7) tempo wzrostu spożycia włókien tekstylnych będzie wykazywać jeszcze wyraźniejszą tendencję spadkową, gdyż zgodnie z opublikowaną prognozą ma się zmniejszyć z poziomu 3,8% w dziesięciolecie 1961-1970 do 3,3% w latach siedemdziesiątych, dalej do poziomu 3,2% w dekadzie 1981-1990 i wreszcie do 2,4% w ostatnim dziesięcioleciu wieku.

Tempo wzrostu ogólnego spożycia włókien - a więc i tekstyliów - w świecie i w poszczególnych regionach świata jest sumą tempa przyrostu ludności oraz tempa wzrostu spożycia włókien tekstylnych na jednego mieszkańca. Przy założeniu stałego tempa wzrostu ludności świata prognozowane zmiany dynamiki spożycia są skutkiem zmian wielkości konsumpcji włókien na głowę. Przyczyną spadku dynamiki spożycia tekstyliów w świecie w przeliczeniu na jednego mieszkańca należy doszukiwać się w "dojrzeniu" kolejnych rynków krajowych czy regionalnych krajów najwyżej rozwiniętych - czyli w osiągnięciu przez nie progów nasycenia tradycyjnymi

¹ Por. A World Fiber Market Forecast, "Textile Manufacturer and Knitting World" 1976, nr 7; lub Fiber Forecast 1975, "American Dyestuff Reporter" 1976, nr 6.

tekstylami i odzieżą. Inne przyczyny tego zjawiska to relatywny wzrost cen tekstyliów (w porównaniu z innymi dobrami konsumpcyjnymi) oraz spadek tempa wzrostu dochodu narodowego na głowę².

Należy jednak zauważyć, że spadek dynamiki nie oznacza wcale zmniejszenia fizycznych przyrostów konsumpcji tekstyliów. Przeciwnie - nawet przy wyraźnie malejącym tempie spożycia przyrost jego fizycznych rozmiarów - w świecie, jak i w większości regionów - będzie jeszcze przez pewien czas wzrastał, bowiem chociaż wartość tempa wzrostu spożycia spada, to jednak nadal wzrasta - choć coraz wolniej - baza, od której liczony jest przyrost. Oznacza to, iż przyrost globalnego popytu na tekstylia będzie wykazywał nadal tendencję wzrostową, chociaż tempo wzrostu będzie niższe niż dotychczas. Przeciętne spożycie włókien tekstylnych na jednego mieszkańca w świecie, które w latach 1972-1974 wynosiło średnio 6,9 kg, ma wzrosnąć do 7,8 kg w roku 1980 i 8,4 kg w roku 1985 - tj. o ok. 1,7% średniorocznie (por. tab. 3). Inne prognozy (por. tab. 8) są mniej optymistyczne. Zakładają mianowicie w latach 1970-2000 tylko jednocentowy roczny przyrost spożycia tekstyliów w krajach rozwiniętych i trzycentowy w krajach rozwijających się. Daje to w sumie niższą prognozowaną dynamikę wzrostu spożycia światowego - z 6,1 kg w roku 1970 do 6,6 kg w roku 1980, 7,7 kg w 1990 i wreszcie 9,1 kg w roku 2000.

Wielkość spożycia w przeliczeniu na jednego mieszkańca w grupie krajów rozwijających się w II połowie lat sześćdziesiątych stanowiła ok. 13% spożycia w Stanach Zjednoczonych i ok. 22% wielkości spożycia w EWG. Według przewidywań w latach osiemdziesiątych relacje te ulegną tylko niewielkim zmianom na korzyść krajów Trzeciego Świata. Wielkość spożycia przypadająca na statystycznego mieszkańca w europejskich krajach socjalistycznych stanowić ma w latach osiemdziesiątych ok. 70% spożycia w Stanach Zjednoczonych, przekroczy natomiast najprawdopodobniej poziom krajów EWG.

² Spadek dynamiki spożycia na 1 mieszkańca jest także wynikiem faktu, iż ciężar właściwy włókien syntetycznych jest niższy od naturalnych - a więc spadek dynamiki spożycia tekstyliów wyrażony w jednostkach masy nie jest równoznaczny (przy wzrastającym udziale syntetyków) z faktycznym zmniejszeniem dynamiki konsumpcji tekstyliów na głowę, wyrażonej w sztukach (odzieży, bielizny itp.).

T a b e l a 3

Przewidywane spożycie włókien tekstylnych w świecie
oraz dynamika spożycia do roku 1985 według rodzajów włókien
(w tys. t)

Wyszczególnienie	Średnia z lat		Prognoza na rok 1985	Roczny przyrost spożycia (w %)	
	1960-1962	1972-1974		w latach 1960-1974	do roku 1985
Włókna chemiczne	3 586	11 240	22 205	10,0	5,8
syntetyczne	881	7 676	18 015	19,8	7,4
celulozowe	2 705	3 564	4 190	2,3	1,4
Włókna naturalne	12 857	15 233	18 025	1,4	1,4
bawełna	10 591	12 970	15 695	1,7	1,6
wełna	1 565	1 552	1 632	-0,1	0,4
inne	701	711	698	0,1	-0,2
Włókna tekstylne ogółem	16 443	26 473	40 230	4,0	3,5
Spożycie włókien na 1 mieszkańca (kg)	5,4	6,9	8,4	2,1	1,7

Ź r ó d ł o: Predicasts; por. A World Fibre Market Forecast, "Textile Manufacturer and Knitting World" 1976, nr 7 lub Fiber Forecast 1975, "American Dyestuff Reporter" 1976, nr 6.

W wyniku różnego tempa wzrostu liczby ludności w regionach nieco inaczej przedstawiają się tendencje w ogólnym spożyciu włókien. W tym ujęciu dynamika omawianego zjawiska jest wyraźnie wyższa w regionach "biednego Południa". W przyszłości wyższą od przeciętnej dynamikę ogólnego spożycia włókien notowano w krajach Ameryki Północnej i Południowej, w Europie Zach. (bez EWG) oraz w Afryce wraz z Bliskim Wschodem. Dynamika spożycia w Azji i w europejskich krajach socjalistycznych nieomal dorównywała przeciętnej światowej, a wyraźnie niższa była w krajach EWG. Przewidywany na lata osiemdziesiąte spadek dynamiki w skali świata wynika ze zwolnienia tempa wzrostu spożycia w regionach obejmujących kraje rozwinięte. Przy tym, o ile dla EWG przewiduje się, że tempo to pozostanie na obserwowanym w ciągu minionych kilkunastu lat niskim poziomie, o tyle ulegnie ono wyraźnemu obniżeniu (z 4,7 do 2,7%) w Ameryce Płn. Podobne zjawisko wystąpi naj-

T a b e l a 4

Spożycie finalne podstawowych włókien tekstylnych
(bawełna, wełna, włókna chemiczne) na 1 mieszkańca w regionach
w latach 1967-1974 (w kg)

Region	Średnia z lat 1967-1969	1970	1971	1972	1973	1974
Kraje rozwinięte	14,6	15,1	15,9	17,0	18,5	16,6
Ameryka Płn.	20,8	20,4	22,2	24,3	24,5	22,1
Europa Zach.	11,4	12,3	12,5	13,5	14,8	14,0
EWG	12,5	13,3	13,6	14,4	15,7	14,5
Oceania	15,8	17,5	17,2	17,9	18,6	24,1
Japonia	13,2	14,4	14,8	14,6	20,1	14,5
Kraje socjali- styczne ^a	4,5	5,1	5,6	5,7	6,0	6,2
ZSRR i euro- pejskie kraje socjalistyczne	11,0	11,8	12,3	12,7	13,0	13,7
kraje socjali- styczne Azji	1,9	2,3	2,8	2,9	3,0	3,1
Kraje rozwijające się	2,7	2,8	2,7	2,8	2,9	3,1
Afryka	1,7	2,0	1,9	1,9	1,9	2,0
Ameryka Płd.	4,3	4,4	4,7	5,0	5,0	5,1
Bliski Wschód	4,7	4,6	4,6	4,8	5,0	5,4
Azja i Daleki Wschód	2,2	2,3	2,2	2,1	2,3	2,4
Oceania	1,5	1,8	1,7	1,4	1,5	1,6
Świat ogółem	5,7	6,0	6,3	6,5	6,9	6,7

^a Europejskie i azjatyckie.

Ź r ó d ł o: Per Caput Fiber Consumption, FAO, Rome 1976.

prawdopodobniej w krajach Europy Zach. nie należących do Wspólnego Rynku. Łagodniejsze obniżenie tempa przewiduje się dla europejskich krajów socjalistycznych. Dynamika spożycia tekstyliów będzie natomiast relatywnie wyższa w grupie krajów rozwijających się, w tym zwłaszcza w Azji i Ameryce Płd. Następstwem będzie najprawdopodobniej wzrost udziału krajów rozwijających się w spożyciu światowym z ok. 30% w latach sześćdziesiątych do ok. 40% w połowie lat osiemdziesiątych.

Warto zwrócić uwagę na bardzo szybki wzrost udziału w produkcyjnym spożyciu włókien niektórych rozwijających się krajów azjatyckich, do których zaliczyć należy Koreę Płd., Tajwan, Singapur i Hongkong. Już w latach siedemdziesiątych ich udział w spożyciu światowym był widoczny, a co najmniej do połowy następnej dekady zapowiadany jest jego dalszy wzrost.

Tabele 5-8 ilustrują długookresowe przewidywania wielkości globalnego spożycia włókien sporządzone przez różne ośrodki prognostyczne. Porównując je między sobą należy stwierdzić, że mi-

T a b e l a 5

Prognoza światowego zużycia podstawowych grup surowców włókienniczych do 2000 roku (w tys. t)

Rok	Bawełna	Wełna ^a	Włókna celulozowe	Włókna syntetyczne	Razem
1975	12 000	1 600	2 965	7 365	23 930
1980	12 500	1 800	3 700	12 000	30 000
1990	12 000	2 000	3 500	23 500	41 000
2000	11 500	2 000	3 500	35 000	52 000

^a Wełna na bazie pranej.

Ź r ó d ł o: Per Caput Fiber Consumption, FAO, Rome 1973, 1974, 1976; "Industrie Textile" 1977; "Modern Textiles" 1976.

mo dość poważnych różnic odnośnie do przewidywanego poziomu spożycia włókien tekstylnych, zasadnicze kierunki i tempa zmian są dość zbieżne. Zdaniem większości autorów w kolejnych dekadach wieku świat przekraczać będzie kolejne "okrągłe" progi wielkości spożycia - 30 mln t w roku 1980, 40 mln t w roku 1990 (ośrodek Predicasts przewiduje przekroczenie tego poziomu już w 1985 r.) i 50 mln t w roku 2000 (według jednej z prezentowanych prognoz świat przekroczy z końcem wieku 65 mln t - por. tab. 6).

Długookresowe zmiany udziału podstawowych rodzajów
włókien tekstylnych w spożyciu włókien ogółem

Dostępne przewidywania są też na ogół zgodne (z jednym wyjątkiem, o którym będzie mowa poniżej) co do innej ważnej kwe-

T a b e l a 6

Przewidywany wzrost spożycia włókien tekstylnych
w latach 1976-2000 (w mln t)

Rodzaj włókna	Wielkość spożycia włókien			
	w roku 1976			w roku 2000
	świat	USA	inne kraje	świat
Syntety- czne	9,2	2,9	6,3	39,0
Celulo- zowe	3,6	0,4	3,2	13,6
Bawełna	13,8	1,5	12,3	12,7
Razem	26,6	4,8	21,8	65,3

Ź r ó d ł o: Rayon staple in the year 2000, "Textile Industry" 1976, cyt. za: "Riefieratiwnyj sbornik" 1977.

stii - przyszłej roli podstawowych włókien tekstylnych w spożyciu światowym.

W wyniku obserwowanej od lat sześćdziesiątych wyższej dynamiki wzrostu konsumpcji włókien chemicznych niż bawełny i pozostałych włókien naturalnych zmieniło się znaczenie obu zagregowanych grup włókien. Udział włókien naturalnych, który na początku lat sześćdziesiątych wynosił ok. 78% spożycia ogólnego spadł w połowie lat siedemdziesiątych do poziomu 57%. Wszystkie dostępne prognozy przewidują kontynuację tego procesu, chociaż także i w tej kwestii różnią się co do przewidywanego tempa. Ośrodek Predictcasts przewiduje spadek udziału włókien naturalnych do poziomu ok. 45% w roku 1985. Według innych opinii spadek ten będzie szybszy (por. tab. 9) - do ok. 47% w roku 1980, 34% w 1990 i 26% w roku 2000, według jeszcze innych - wolniejszy - do 43% w roku 2000 (por. dane tab. 11).

Zmniejszenie udziału w światowej konsumpcji dotyczy zarówno bawełny - dotychczas najpowszechniej stosowanego włókna, jak i wełny, która coraz wyraźniej staje się włóknem o charakterze luksusowym. Niektóre z publikowanych prognoz przewidują bezwzględny spadek bądź brak przyrostu spożycia wełny i bawełny już w latach osiemdziesiątych. Wcześniej i szybciej zmniejszać się będzie konsumpcja pozostałych włókien naturalnych. Podobny los ma

Tabela 7

Światowe spożycie włókien tekstylnych^a w latach 1960, 1970
oraz prognozy do roku 2000

Włókna	Zużycie włókien w roku (w mln t)					Tempo wzrostu zużycia (w %) w latach			
	1960	1970	1980	1990	2000	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000
Ogółem	15,2	21,6	30,0	41,0	52,0	3,8	3,3	3,2	2,4
bawełna	10,4	11,6	12,5	12,0	11,5	1,1	1,0	ujemne	ujemne
wełna	1,5	1,6	1,8	2,0	2,0	0,5	1,1	1,1	0
celulozowe	2,6	3,5	3,7	3,5	3,5	3,0	0,5	ujemne	0
syntetyczne	0,7	4,9	12,0	23,5	35,0	21,5	9,4	6,9	4,0

^a Według ocen firmy Farbwerke Hoechst AG.
Źródło: Załącznik do BIKI 1976, nr 7.

Tabela B

Światowe spożycie włókien tekstylnych do roku 2000
(ogółem i na jednego mieszkańca)^a

Region	1960		1970		1980 ^b		1990 ^b		2000 ^b	
	tys. t	kg	tys. t	kg	tys. t	kg	tys. t	kg	tys. t	kg
Świat	14 950	5,0	22 040	6,1	29 610	6,6	41 950	7,7	59 290	9,1
Kraje rozwinięte	10 483	10,8	15 244	14,0	18 608	15,4	23 120	17,3	28 110	19,3
Kraje rozwijające się	4 467	2,2	6 796	2,7	11 002	3,4	18 830	4,6	31 180	6,2

^a W tysiącach ton podana wielkość spożycia włókien ogółem, w kilogramach - w przeliczeniu na jednego mieszkańca. ^b Przy założeniu wzrostu spożycia na jednego mieszkańca w latach 1970-2000 o 1% średniorocznie w krajach rozwiniętych i o 3% średniorocznie w krajach rozwijających się.

Źródło: "Textilwirtschaft" 1973, nr 49.

spotkać także włókna celulozowe. I w tym przypadku widoczny już spadek udziału w spożyciu ogólnym ma być kontynuowany, chociaż prognoza, której wyniki podaje tab. 6, zapowiada rychłe odwrócenie trendu. Zakłada ona mianowicie, że do roku 2000 spożycie włókien celulozowych wzrośnie znacznie (będzie wyższe od spożycia bawełny), w związku z czym udział włókien celulozowych - wbrew innym prognozom - wzrośnie z 13,5% w roku 1976 do ok. 21% w końcu wieku. Jako argumenty uzasadniające tę nietypową opinię podaje się między innymi fakt stałego ulepszania włókien tej grupy oraz - co ważniejsze - brak tak silnych jak w innych grupach włókien ograniczeń surowcowych.

Większość opinii na temat przyszłości włókien tekstylnych jest jednak zgodna, iż co najmniej do końca wieku trwać będzie "podbój" świata tekstyliów przez włókna syntetyczne. Ta właśnie grupa włókien powinna już w latach osiemdziesiątych zastąpić bawełnę w jej dotychczasowej roli włókna podstawowego. W latach dziewięćdziesiątych konsumpcja syntetyków ma być już wyższa niż wszystkich pozostałych włókien łącznie.

Średnioroczne tempo wzrostu światowej produkcji włókien syntetycznych w piętnastolecie 1960-1974 wynosiło ok. 20%. Jest to tempo nieporównywalne z dynamiką spożycia któregośkolwiek z pozostałych włókien (dla porównania - wzrost konsumpcji włókien ogółem w analogicznym okresie wyniósł średniorocznie 4%). Również i w przyszłości przewiduje się wyraźnie wyższą dynamikę wzrostu produkcji i spożycia syntetyków niż włókien tekstylnych łącznie, chociaż równocześnie wyraźnie niższą od obserwowanej dotychczas.

Podstawowymi przyczynami światowego awansu syntetyków są takie czynniki, jak: wyraźna dotychczas konkurencyjność cenowa oraz cenne właściwości w stosunku do włókien naturalnych, coraz wyraźniej odczuwalna ograniczoność zasobów włókien naturalnych, wyższa podatność syntetyków na automatyzację procesów technologicznych, większa stabilność i przejrzystość rynku syntetyków niż włókien naturalnych. Procesy urbanizacyjne i cywilizacyjne XX w. powodowały nie tylko ilościowy wzrost spożycia tekstyliów, lecz doprowadziły także do zmian jakościowych wyrobów tekstylnych-odzieżowych. Zmiany te szły w kierunku zwiększenia trwałości i ułatwienia zabiegów w trakcie użytkowania odzieży (łatwość prania, wyeliminowanie prasowania itp.). Wzrost ilości

Tabela 9

Udział włókien tekstylnych w światowej konsumpcji ogółem
lata 1975-2000 (w %)

Rodzaj włókna	Udział w światowej konsumpcji włókien w roku			
	1975	1980	1990	2000
Bawełna	50,15	41,67	29,27	22,12
Wełna	6,69	6,00	4,88	3,85
Włókna celulozowe	12,39	12,33	8,54	6,73
Włókna syntetyczne	30,78	40,00	57,31	67,30
Razem	100,00	100,00	100,00	100,00

Źródło: Obliczenia własne na podstawie tab. 5.

Tabela 10

Udział typów włókien tekstylnych w ich ogólnej konsumpcji

Typ włókna	Średnio w latach		Prognoza na rok 1985
	1960-1962	1972-1974	
Ogółem	100	100	100
włókna chemiczne	21,8	42,5	55,2
celulozowe	16,5	13,5	10,4
syntetyczne	5,3	29,0	44,8
włókna naturalne	78,2	57,5	44,8
bawełna	64,4	49,0	39,0
wełna	9,5	5,9	4,1
inne	4,3	2,6	1,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie tab. 3.

T a b e l a 11

Udział włókien chemicznych i naturalnych w ogólnym spożyciu włókien tekstylnych do roku 2000 (w %)

Rodzaj włókien	Udział w spożyciu w latach		Przewidywany udział w latach		
	1965	1970	1980	1990	2000
Chemiczne	29	37	41	49	57
Naturalne	71	63	59	51	43

Ź r ó d ł o: Na podstawie "Textilwirtschaft" 1973, nr 49.

pojazdów mechanicznych i związany z nim wzrost produkcji opon a także znaczne rozszerzenie technicznych zastosowań tekstyliów spowodowały konieczność podjęcia masowej produkcji włókien trwałszych od naturalnych. Szerokie zastosowanie znalazły więc początkowo włókna celulozowe, które z czasem wyparte zostały przez doskonalsze włókna syntetyczne.

Dane tab. 12 ilustrują długookresowy zniżkowy trend cen włókien syntetycznych w stosunku do wszystkich pozostałych, widoczny zwłaszcza gdy porównać trend cenowy bawełny i jej syntetycznego substytutu. Mimo zahamowania tego procesu, związanego z podwyżkami cen ropy naftowej, przewiduje się jego kontynuację również i w przyszłości.

Charakterystyczną cechą wprowadzania włókien syntetycznych na rynek włókien tekstylnych była w latach sześćdziesiątych gwałtowna eksplozja popytu na te włókna po pewnym okresie wahań, potrzebnym do ich zaakceptowania przez konsumentów. Zjawisko to dotyczyło wówczas rynków krajów najwyżej rozwiniętych. Należy się spodziewać, że produkcja włókien syntetycznych będzie nadal szybko wzrastać w tych regionach i krajach, które później rozpoczęły ich wytwarzanie, tj. właściwie w większości krajów świata (poza krajami Ameryki Płn., krajami EWG i Japonią - te rynki uważa się za "nasycone" syntetykami).

Tabela 12

Dynamika cen poszczególnych typów włókien tekstylnych
(według cen włókien surowych) na rynku Stanów Zjednoczonych
(1960 = 100)

Rodzaj włókna	1960	1963	1966	1969	1972	1975
Bawełna	100	84	72	72	107	110
Wełna prana	100	114	116	105	99	148
Włókno celulozowe ^a	100	91	94	94	103	183
Włókno syntetyczne ^b	100	88	63	35	27	37

^a Rayon staple. ^b Włókno poliestrowe do mieszanek z bawełną.

Źródło: Cotton and Wool Situation, US Department of Agriculture; Wool Intelligence; Cotton Outlook; Textile World.

Andrzej Miciński

LONG-TERM TRENDS IN THE WORLD CONSUMPTION OF TEXTILES

The article analyzes the most general trends, which can be observed in the world consumption of textiles over longer periods of time. On the basis of changes in indices being of primary importance for the analyzed area i.e. total consumption of textile fibres and per 1 inhabitant, the author has performed a comparative analysis of consumption of textiles in major world regions and presented long-term projections concerning this area. The article contains more general considerations as well with regard to factors affecting the volume of consumption of textiles in a given country or region, and describes changes in the share of particular textile fibres in satisfaction of demand in the area under study.